

RADNI ODNOSI

1. Ustavna tužba kojom se osporava razumnost duljine sudskog postupka dopuštena je pod uvjetom da su u postupku iskorištena sredstva za ubrzanje sudskog postupka.

Iz obrazloženja:

Ustavni sud utvrđuje nedopuštenim dio ustavne tužbe u kojem podnositelj osporava razumnost duljine već okončanog sudskog postupka, jer podnositelj nije dokazao da se prethodno koristio dopuštenim pravnim sredstvima za ubrzanje sudskog postupka u vrijeme kad je taj postupak još bio u tijeku (stajalište Ustavnog suda izraženo u rješenju broj: U-III-A-322/2014 od 23. prosinca 2014., objavljeno u N.N., br. 8/15.).

Ustavni sud RH, broj: U-III-7456/2014 od 11. veljače 2015.

Polazeći od članka 29., stavka 1. Ustava Republike Hrvatske (N.N., br. 56/90., 135/97., 113/00., 76/10 i 5/14.) te članaka 62. i 63. Ustavnog zakona, a imajući u vidu da je zakonodavac u ZoSud-u/13 propisao pravna sredstva za ubrzanje sudskih postupaka i za isplatu primjerene naknade zbog povrede prava na suđenje u razumnom roku, Ustavni sud, vezano uz svoju nadležnost u zaštiti ustavnog prava na suđenje u razumnom roku, utvrđuje sljedeća pravila:

- povreda ustavnog prava na suđenje u razumnom roku, to jest dugotrajnost po-

stupka odlučivanja o glavnoj stvari u kojoj se odlučuje o pravima i obvezama podnositelja odnosno o sumnji ili optužbi zbog kažnjivog djela, kao i djelotvornost pravnih sredstava po ZoSud-u/13, u svakom pojedinom konkretnom slučaju može biti ispitana u postupku pokrenutom ustavnom tužbom podnesenom na temelju članka 62. Ustavnog zakona (u povodu odluke o glavnoj stvari /meritumu/ nakon iscrpljenog dopuštenog pravnog puta) ili u postupku pokrenutom ustavnom tužbom na temelju članka 63. Ustavnog zakona (dok postupak o glavnoj stvari još nije okončan);

- pored općih postupovnih pretpostavki koje mora ispunjavati svaka ustavna tužba, pretpostavka za odlučivanje o ustavnoj tužbi u kojoj je istaknuta povreda ustavnog prava na suđenje u razumnom roku (bilo na temelju članka 62. ili članka 63. Ustavnog zakona), u pravilu jest i ta da se podnositelj prethodno koristio svim dopuštenim pravnim sredstvima protiv nerazumne duljine postupka.

Ustavni sud RH, broj: U-III-Vs-3669/2006 i dr. od 2. ožujka 2010.

2. Nacionalni propis članice Europske unije ne smije biti protivan zakonodavstvu Europske unije prema kojem otac ima pravo na roditeljni

dopust i ako supruga nije zaposlena niti obavlja neku profesionalnu djelatnost.

Iz obrazloženja:

K. M., sudac u Grčkoj, podnio je 7. prosinca 2010. godine zahtjev za dodjelu plaćenog roditeljnog dopusta u trajanju od devet mjeseci. K. M. podliježe, kao sudac, propisima specifičnima za to zanimanje, odnosno Zakonu o položaju sudaca. Nadležno tijelo je svojom odlukom od 18. siječnja 2011. odbilo zahtjev K. M. zato što u skladu s navedenim zakonom na traženi dopust imaju pravo samo sutkinje koje su majke. K. M. podnio je tužbu protiv te odluke. Državno vijeće prihvatilo je tužbu, ističući da se prema njegovoj praksi Zakon o položaju sudaca mora primjenjivati ne samo na sutkinje koje su majke, već i na suce koji su očevi. Predmet je vraćen na ponovni postupak.

Nadležno tijelo je, međutim, ponovno odbilo zahtjev K. M. iz razloga što u skladu sa Zakonom o državnim službenicima on nema pravo na dopust iz čl. 44., st. 21. Zakona o položaju sudaca. Naime, iako sudac koji je otac načelno ima pravo na roditeljski dopust zbog skrbi o svojem djetetu, on ga ne može koristiti ako njegova supruga nije zaposlena ili ne obavlja neku profesionalnu djelatnost. U ovom slučaju supruga K. M., međutim, bila je nezaposlena. K. M. je protiv te nove odluke 10. listopada 2011. podnio tužbu. Nadležni sud ističe da se – prema njegovoj praksi – u stvarima koje nisu posebno uređene za suce na njih podredno primjenjuju odredbe Zakona o državnim službenicima.

U tom pogledu se sud koji je uputio zahtjev pita je li navedena odredba Zakona o državnim službenicima u skladu s direktivama 96/34 i 2006/54. U tim okolnostima odlučio je prekinuti postupak i uputiti sudu prethodno pitanje.

Svojim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u osnovi pita treba li odredbe Direktive 96/34 i Direktive 2006/54 tumačiti na način da se protiv nacionalnim propisima prema kojima državni službenik nema pravo na roditeljski dopust u slučaju da njegova supruga nije zaposlena ili ne obavlja nikakvu djelatnost, osim ako se zbog teške bolesti ili povrede ne smatra sposobnom skrbiti za dijete.

Na početku valja istaknuti da se Direktiva 96/34 i Okvirni sporazum o roditeljskom dopustu mogu primijeniti na državnog službenika. Kada je riječ o tekstu Okvirnog sporazuma, on muškarcima i ženama daje „individualno pravo“ na roditeljni dopust zbog rođenja ili posvojenja djeteta kako bi se mogli o tom djetetu skrbiti tijekom najmanje tri mjeseca. Nadalje, zbog promicanja jednakih mogućnosti i ravnopravnog postupanja prema muškarcima i ženama, to pravo na roditeljni dopust „treba načelno biti neprenosivo“. Iz navedenih odredaba proizlazi da je svaki od roditelja djeteta individualno nositelj prava na roditeljni dopust minimalnog trajanja od tri mjeseca. Ovo pravo na roditeljni dopust za svakog od roditelja djeteta jedan je od minimalnih zahtjeva utvrđenih Okvirnim sporazumom, u smislu njegove klauzule 1., točke 1. Ovaj sporazum određuje da se uvjeti za pristup korištenju i detaljna pravila za primjenu roditeljskog dopusta definiraju zakonom i/ili kolektivnim ugovorima u državama članicama, uz uvjet da se poštuju minimalni zahtjevi tog sporazuma.

Stoga i iz teksta Okvirnog sporazuma i iz njegovih ciljeva i konteksta proizlazi da svaki od roditelja ima pravo na roditeljski dopust, što znači da države članice ne mogu donijeti propise prema kojima službenik koji je otac nema pravo na takav dopust ako njegova supruga nije zaposlena ili ne obavlja nikakvu djelatnost.

Glede Direktive 2006/54 valja istaknuti da je, s jedne strane, kako je navedeno u uvodnoj izjavi 2. Direktive 2006/54, načelo jednakosti muškaraca i žena koje se ostvaruje navedenom Direktivom načelo općeg domašaja. S druge strane, navedena Direktiva primjenjuje se na radne odnose u javnom i privatnom sektoru. Države članice – kako bi omogućile bolje usklađivanje obiteljskih i radnih obveza – trebale bi, među ostalim, prihvatiti „odgovarajuća rješenja u vezi s roditeljnim dopustom koji bi mogao koristiti bilo koji od roditelja“. Prema čl. 2., st. 1., toč. (a) Direktive 2006/54, „izravna diskriminacija“ postoji ako osoba zbog svojeg spola ima nepovoljniji tretman nego što ga ima ili bi ga imala druga osoba u usporedivoj situaciji.

Dodjela roditeljnog dopusta, koji novim roditeljima omogućava prekid njihove profesionalne djelatnosti kako bi se posvetili svojim obiteljskim

obvezama, ima posljedice na obavljanje profesionalne djelatnosti dotičnih službenika. Stoga uvjeti za dodjelu roditeljskog dopusta pripadaju pod uvjete zaposlenja i radne uvjete u smislu Direktive 2006/54. U ovom slučaju se roditeljski dopust – kako je predviđen u čl. 53., st. 3., podst. 3. Zakona o državnim službenicima – odnosi na službenike u njihovu svojstvu roditelja.

U tom pogledu treba podsjetiti da su položaj radnika muškarca i radnika žene koji imaju svojstvo roditelja usporedivi što se tiče skrbi za djecu. Međutim, iako čl. 53., st. 3., podst. 3. Zakona o državnim službenicima utvrđuje da državni službenik koji je otac nema pravo na roditeljni dopust zbog skrbi za svoje dijete ako njegova supruga nije zaposlena ili ne obavlja nikakvu djelatnost, osim ako se smatra da ona nije u stanju srbiti o djetetu zbog teške bolesti ili povrede, ta odredba, s druge strane, za majku koja je državna službenica ne predviđa takvo uskraćivanje prava povezano s radnim statusom njezina supruga. Nadalje, zahtjev za prethodnu odluku ne navodi nijednu drugu odredbu nacionalnog prava koja bi postavljala takav uvjet za majke koje su državne službenice. Iz navedenoga slijedi da, na temelju nacionalnog prava, majke koje su državne službenice uvijek mogu koristiti roditeljni dopust, dok ga očevi koji imaju isti status mogu koristiti samo u slučaju da majka njihova djeteta radi ili obavlja neku djelatnost. Stoga sama činjenica roditeljstva nedostaje da bi se državnim službenicima muškarcima omogućilo korištenje navedenog dopusta, dok to jest slučaj kod žena s istim statusom.

Nadalje, u kontekstu čl. 3. Direktive 2006/54, odredba poput one iz glavnog postupka, umjesto da osigurava potpunu i stvarnu jednakost između muškaraca i žena u poslovnom životu, više je takve naravi da nastavlja tradicionalnu raspodjelu uloga između muškaraca i žena, zadržavajući podređeni položaj muškarca u odnosu na žene u pogledu obavljanja njihove roditeljske uloge.

U tim okolnostima treba utvrditi da se odredbom o kojoj je riječ u glavnom postupku prema očevima koji su državni službenici u pogledu dodjele prava na roditeljni dopust uspostavlja izravna diskriminacija na temelju spola, u smislu čl. 14., st. 1. Direktive 2006/54, u vezi s njezinim čl. 2., st. 1., toč. (a).

Imajući sve prethodno izneseno u vidu, na postavljeno pitanje valja odgovoriti da odredbe Direktive 96/34 i Direktive 2006/54 treba tumačiti na način da se protive nacionalnim propisima prema kojima državni službenik nema pravo na roditeljni dopust u slučaju da njegova supruga nije zaposlena ili ne obavlja nikakvu djelatnost, osim ako se zbog teške bolesti ili povrede ne smatra sposobnom srbiti za dijete.

Sud pravde Europske unije u predmetu C-222/14 K. M. protiv Y. D., Diafaneias kai Antihropinon Dikaiomaton od 16. srpnja 2015.

3. Napad na radnika koji obavlja zaštitarski posao od strane trećih osoba je profesionalni rizik posla za koji odgovara poslodavac, a ne treće osobe (napadač).

Iz obrazloženja:

Prvostupanjski sud utvrdio je:

- da je tužitelj kao radnik tuženika u štetnom događaju od 5. srpnja 2002. prilikom razbojničke pljačke poslovnice Fine u kojoj je obavljao zaštitarske poslove ozlijeđen automatskim vatrenim oružjem, pri čemu je zadobio ekstremno teške tjelesne ozljede – prostrijelnu ranu u predjelu desnog prsišta s ulaznom ranom ispod ključne kosti koja se nastavlja u desno prsište s pojavom hematopneumotoraksa desno s više strijelnih kanala s ozljedama desnog pluća i metalnim stranim tijelima, izlaznu ranu desnog pazuha u stražnjoj pazušnoj liniji, rane čela, lica ispod lijevog oka, vrata, razderotinu lijeve uške s lezijom hrskavice, ulaznu ranu nadlaktice, te iznimno tešku psihičku traumu;
- da nema doprinosa tužitelja nastanku štete te da je tuženik kao poslodavac u cijelosti odgovoran za štetu koju je pretrpio tužitelj;
- da je tužitelj zbog ozljeđivanja trpio fizičke bolove, strah, te trpi duševne boli zbog narušenosti i smanjenja životnih aktivnosti, koje je utvrđeno u omjeru od 95 %;
- da je kod tužitelja zaostao naročito teški invaliditet zbog kojeg se bitno narušava i otežava raniji život tužitelja i koji je doveo i do radne nesposobnosti tužitelja.

Pošavši od navedenog utvrđenja, prvostupanijski sud ocijenio je osnovanim tužbeni zahtjev tužitelja Ž. Č. Za naknadu nematerijalne štete zajedno sa zahtjevom za naknadu štete na ime tuđe pomoći i njege, u ukupnom iznosu od 816.090,00 kn, od čega na ime duševnih boli zbog smanjenja životne aktivnosti u iznosu od 750.000,00 kn. Ocijenjen je osnovanim i zahtjev tužitelja za naknadu štete zbog izgubljene zarade i za isplatu rente s te osnove. Pritom je prvostupanijski sud odbio dokazni prijedlog tuženika za izvođenje vještačenja po drugim osobama vještaka te je otklonio kao neosnovan i istaknuti prigovor zastare.

Drugostupanijski sud u cijelosti je prihvatio utvrđenja i izraženo pravno shvaćanje prvostupanijskog suda.

Prema odredbi čl. 15. Zakona o zaštiti na radu (N.N., br. 59/96. – u daljnjem tekstu: ZZR), poslodavac odgovara zaposleniku za štetu uzrokovanu ozljedom na radu, profesionalnom bolešću ili bolešću u svezi s radom prema načelu objektivne odgovornosti (uzročnosti), a prema općim propisima obveznog prava.

Osoba koja odgovara za štetu prema načelu objektivne odgovornosti oslobađa se odgovor-

nosti ako dokaže da je šteta nastala isključivo radnjom oštećenika ili treće osobe koju ona nije mogla predvidjeti i čije posljedice nije mogla izbjeći ili otkloniti (čl. 177., st. 2. Zakona o obveznim odnosima – N.N., br. 53/91., 73/91., 111/93., 3/94., 107/95., 7/96., 91/96., 112/99. i 88/01. – u daljnjem tekstu: ZOO).

Suprotno tvrdnji revidenta, osoba koja je ozlijedila tužitelja (štetnik) ne smatra se trećom osobom zbog radnje koje bi se poslodavac mogao osloboditi svoje odgovornosti. Izloženost opasnosti napada radnika od strane trećih osoba u zaštitarskoj službi predstavlja profesionalni rizik za koji odgovara poslodavac, a ne radnju treće osobe koju poslodavac nije mogao predvidjeti i čije posljedice nije mogao izbjeći ili otkloniti.

Stoga su nižestupanijski sudovi ne našavši doprinos tužitelja nastanku štete, a ni postojanje drugih okolnosti koje bi tuženika oslobađale odgovornosti, pravilno primijenili materijalno pravo iz čl. 15. ZZR-a i čl. 177. ZOO-a kada su zaključili o isključivoj odgovornosti tuženika za nastalu štetu.

Vrhovni sud RH, revr. 740/14-3 od 24. veljače 2015.

mr. sc. Rihard Gliha, dipl. iur., Zagreb